

Föreläsningar vid
Stockholms
högskola, HT 1893
: L 40:89 B /

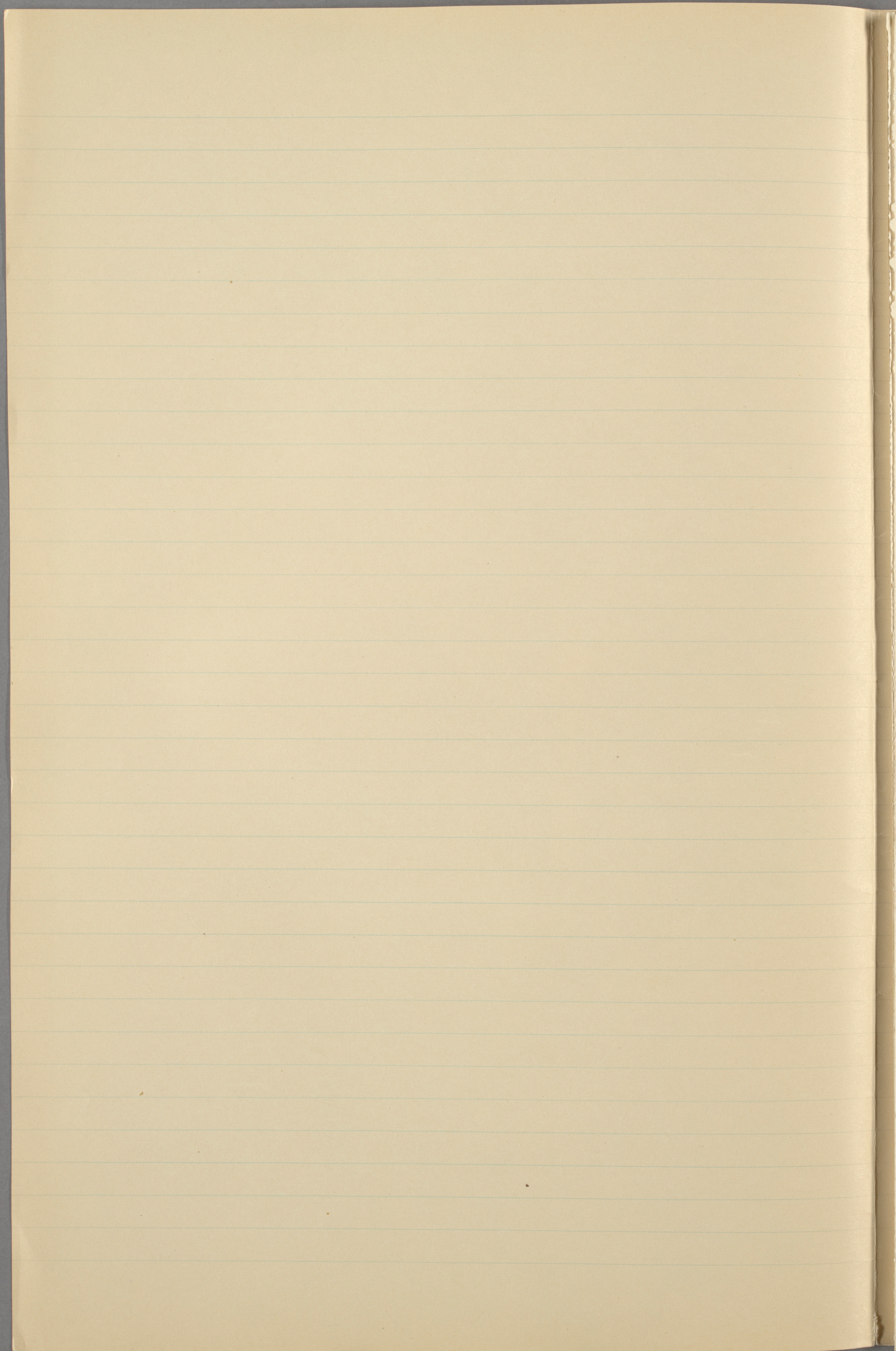
Rydberg, Viktor,

HS L 40:89 B

National Library
of Sweden

Nº 14

Om någon konstnär i Frankrike skulle haft kraft att nedslå klassicismen, så var det Eugène Delacroix, som jag i tidiga & skildrade. Men det skedd icke, och det af två skäl. Det ena var, att Delacroix själv i själva verket icke var en fiende till klassic ^{den} äkta klassicismen, för idealismen, ^{utan} ~~först~~ egentligen blott begärde ett: att klassicisterna ville hafva godheten att låta honom få utöfa i enlighet med ~~sin~~ ^{hans} egen ~~af~~ ^{hans} insipide, ~~sin~~ ^{hans} egen smak - en, som det bör synas, ~~en~~ ^{en} ganska billig begäran, men som likväl den klassicistiska konstnärsskolan, ej heller en stor del af kritikerna och af allmänheten ^{ville med sin beaktande} vilja bevilja honom. Det gick ju därhän, att kritiken behandlade Delacroix i ett dånligt sätt, en narr, och att man tyckte det var en träffad karaktäristik af hans målningssätt, då något kvickkaprad ~~satt~~ ^{satt} skref, att han kastade byttor med olika färger på dukken och rörde i färgfloden med en försuren kvast, som led af delirium tremens. Inmellertid lät Delacroix icke efterkärva sig från utöfningen af sin rätt att se van sig själv, och hvad han sa var van hvad han egentligen volet vinna: en berättigad plats åt romantiken bredvid Klassicismen och åt koloret ^{om} bredvid teckningen. †

Under den vilda kamp, som ^{uppgått} ~~suttede~~ fördes mellan klassicisterna, eller akademisterna, s. meständarna, hvilka kallade dem, och romantikerna, hade de senare utropat Delacroix till sin förkämp. Klassicisterna hade funnit sin förkämp i Jean Auguste Dominique Ingres. Han skulle vara dem hvad David först varit. Ingres ^{hade} ~~erhållit~~ ^{erhållit} ~~sin~~ ^{sin} ~~världliga~~ ^{de inspirerade} ~~erfarenhet~~ ^{erfarenhet} ~~med~~ ^{med} ~~David~~ ^{David} ~~inspirationer~~ ^{inspirationer}, ~~hvar~~ ^{hvar} ~~med~~ ^{med} ~~David~~ ^{David} ~~var~~ ^{var} ~~utrustad~~ ^{utrustad} i konsten han beherrskade sina lärjungar och snart sagt alla, s. med honom kom ut i beövning. Men Ingres hade andra ledareegenskaper, s. virveligen icke alla voro af det älskvärda slaget. David kämpade sina åsikter med värdigheten hos en grekisk & romersk hjälte; Ingres för samma åsikter med lyftighet hällningen af en laudsknekt och med besvehareriet hos en nordisk viking. Han besatte ^{från} spasmor, när blott han blott hörde Delacroix' namn. Han var en klassicismens fauktiker, s. icke ville med gipa en hans bred mark åt romantiken, och som öfver lyckades att till till driva de häftigt framträngande romantikerna tillbaka. När Ingres i värld utställningen år 1855, där han hade en salong värld för sina målningar, ^{hade} ~~hade~~ ^{hade} ~~hade~~ ^{hade} på afstånd ^{hade} ~~hade~~ ^{hade} ~~hade~~ ^{hade} Delacroix komna ut derifrån, sade han till vaktmästarerna: "någon mätte ha varit här inne: här lektar † Det andra skälet var, att klassicismen beget och ligger och alltid skall ligga fransmännen i blodet, och Anders skall framträda på nytt, när andra riktningar i den konst blommar och ö girth sie framt."

7/11. 93.

7/11.93.

7/11.93.

just icke märkvärdig. Det var en mildt påmind, d. årligen vid konige gymnasium i konige akademi i flere exemplar lagerkrinet af professorerna. Han ~~han~~^{han} var stor i stickande, hade den örblick, d. uppheller förändrar med stor förhoppningar, men icke försvrar unga flickor. Viljekraft, arbete, Studium, talareod, emirket gjorde ~~han~~^{han} korrekt och exakt - förträffliga egenskaper, ausmärker allther, för en arkitekt och en matematiker, men ej tillräckliga för att göra en intressant målare, eller att han var ovanlig d. målare märkte dock äfven allther erkänna. Det blef han genom en annan egenskap, d. var han med fidd: kärslan för ädel form.

Et af Ingres största verk, ~~från~~ Homers apoteos, finns i afbildning i Deukmäter der Kunst. Det är en sticklig efterbildning efter Rafael.

Märkvärdigt nog har denne färg föraktade mästare i teckning, likväl begått många teckningsfel, men alla afsiktliga, alla motiverade af den eftersträpade liniehögheten, Amudom och af en bizarr symbolik. Då stry Scheffer en gång troksamt anmärkte, att han gjort armarna för långa på en kvinna, d. ~~ser~~^{ströcker} ~~han~~^{han} ~~sin~~^{den} ~~gå~~^{mot} till död sin till snartgrodde dödande son, svarde han kort tvärsäkert: "en moders armar, d. vilrigna sin till dödande gående son, bli aldrig för långa."

En af dem, d. i yngre tider yttrat sig värdeles hårdt om Ingres, är konsthistorikern Allther. Och likväl slutar han ~~med~~^{sin} Mildring af han med följande ord: "Tröt allt jag sagt svärmar jag för Ingres. Ja, det ha hårdt mig, att jag i Louvrens samlingar af hans teckningar ertappade mig på tanken: Ingres, store Käre mästare, d. det är mycket jag har att bejda dig förlåta mig. Du är en af de störste och finaste mästare i vårt åttuhundrade, värdt oss."

N:o 271. I ett afseende är dock alla berediga: att Ingres, liksom sin föregångare David, var en utmärkt porträttmålare. Porträttmålart Wang honom att ställa sig inför naturen. Då glödde han det stränge systemet. Då varlt han autentiisk och hängifven åt verkligt. Hwad han behöll kvar från sitt ~~sin~~^{sin} system, var då allena hans värdeles finama, smak i teckningen. Ett prov på dess hans porträttkonst visar här. Bilden förställer Bertin d. å., en grundläggaren af den riktbara tidningen Journal des Débats, en borgerlig Jupiter, en kaffgudomets Anslagen representant för den s. k. tredje statmakten, tidningspressen. ||
Sina porträtter, som han Ingres under sin vistelse i Rom sålde till 8 eller

7/11.93.

B.

12 scendi, betalar i våra dagar med betydliga summor. Man har jämfört Ingres' porträtt med Holbein den yngre. Båda hade förmågan att träffa och sammansmälta det individuella med det Typiska, det representativa hos individerna. Bertin framträder öfverdagligen som typen för den rika, ^{skolmässigt bildade och praktiskt} företagsamma, intellektuellt öfverlägsna bourgeoisie, som under Louis Philipps regering intog den plats i det politiska lifet, s. den ärfylliga adeln ^{från} ~~från~~ ^{innehafte} revolutionen innehafte. Holbein och Ingres likna hvarandra äfven i ansiktets omsorgsfulla modellering i fullt ^{belysning} ljus, och i den noggranna behandlingen af accessarerna. #

Skönligen må anmärkas ^{en} ~~en~~ ^{en} stor förtjenst, att Ingres var fri från Davids teatraliska patos, och att han kunde vara kolorist, när han ville det. Äfven "Källan", s. s. här se, vittnar därom med sin silfverglänsande kar- nation, sina fuktiga lockar, sina drömmande vattenklara ögon. Ingres ofled år 1867.

N: 372. En egendomlig skillning emellan romantikerna och klassikerna intogs af uppköpmannen till denna taffla, s. festsällas Gretchen i Göthes Faust: den Ary Scheffer, som ofled år 1858 vid 67 års ålder. Jag minnes från min ungdom, huru högt detta konstnärskonstnär uppkattades äfven här i Sverige, i Tyckland var det också firadt, kanske mer än i själva Frankrike, där det dock äfven stod högt i ära. ~~Ary~~ Scheffer präncierer mindre om de franske romantikerna än om de tyske. Han var också född i Dordrecht af en tysk fader i en holländsk moder. ^{Kanske stry kärnen i förtidligt att han} Ary Scheffer hade de dämlorske, ^{och att} ha romantikernas lutning till sentimentalitet, och han hade litet eller intet af de franske romantikernas färgsinn. Han målade, påstod Henn. Heine, "med snas i grå såpa" och då han icke kunde täfla med Delacroix och de andre mästarna i den unga romantiska skolan, i koloritens glans i kraft, uppfann han åt sig ett eget enkelt färgsystem, till hvilket han asenig ^{han} kommit genom studier af Rembrandt, churu denna gyllne varma karriation öfvergår hos Scheffer till en, ^{churu} växlek med stundom grönaktiga skuggor, och Rembrandts ^{de} fastiga genomsnittliga ljusdunkel blir hos honom till mörka färga skuggor. Schefferska figurernas former äro alltigenom klassicistiska, men uttrycket i deras ansikten och ögon romantiska, ^{och melodiskt tecknade grönblå} stundom adelt själfulla, men, som jag nämnde, ofta sentimentalt ^{ändå till grätmildhet eller} versadiga, melanholiskt reflekterande. Om hans Gretchen, som här visas, sade Henrik Heine: "ja, vitt är det ^{hon}

7/11.93.

7/11. 93.

Låt oss först

är, nämligen är kritikererna, Richard och höra ut af de allra modernaste konstdomarne Rich. Muther. Han säger: "Flandrin var en flitig arbetare, men när han var af ringa andlig begåfning, kom han icke utöfvar de regler, d. i. i yngre inskänpte hos sina lärjungar och själf inlemmat hos de gamle mästarna. Flandrin ^{Flandrin} kartonger. Den ärvärde öfverbyggade, lärde i gedigne, men färglöse ö kalle dekorativa af kyrkorna Saint Vincent de Paul och Saint Germain des Prés har icke riktat konsthistorien med ngt nytt. Hans kartonger äro med säker hand flytande i korrekt teknisk, d. en renskipen skolkria. I teckning förstod han allt, d. han utläras. Han hade godt minne, anordnade reminiscenser i tänkte föga. Han var ett de-ministriv af sin mästare, men fattigare ö mer färdig än han. Flandrin var en rent matematisk talang. Hade icke den salige Fra Angelico ö mosaikkonstnärerna i Ravenna icke gjort förarbetena, skulle Flandrin arbeten lika litet d. nasarenernas rätt dagens Gues."

Att märka är nu, att Muther, konstkritikern, d. yttrar sig så, är, med alla sina älskvärda beundanden om opartiskhet, en man, d. ställt ö står mitt inne i fejden mellan de för närvarande kämpande riktningarna på konstens område, och att hans intresse är så helt ö hållet färgsladt vid de tekniska ^{färg} problemen, som nu under ett 20 tal år upptager konstnärerna, att han knappt vill tillerkänna större betydelse åt någon konstnär, d. icke kommit med ngt nytt på i färgtekniskt afseende. Detta är en ensidighet, men en väl förklarlig, när man betänker, hvilket motstånd ö hvilken underskattning försöken till en naturseende ö på samma gång rikare ö skönare färggifning så länge rönt från en kritik ö en allmänhet, hvars färgsinn ö ej velat undvara den bruna sä, som ^{allmänt} användes, ej minst af Courbet ö naturalisterna, innan impressionismen, friluftsmaleriet och käandouen om den japanska konstens ljusa, fina ö delikata foner hade börjat göra sig gällande. Det är sant, att den cykel af framställningar, med hvilka Flandrin prydt ~~konst~~ ^{ar gamla ö nya konstverk} huspridekoppet i kyrkan St Germain des Prés, ej göra en behaglig färgverkan; men detta torde värdeligen däref, att de sakna ^{berö} guldgrunden, som ursprungligen var beständ för dem ö skulle förhijit Flandrin liksom genom en insua bruten ö dämpade färger. - Fotografier af två Flandrin's målningar i den nämnda kyrkan fineliggas här på bordet. // Men vida mer storartad är den ^{nya} cykel är den, d. Flandrin målat i St Vincent de Paul. Att han fått idén till den från de halfbeskrutna mosaikerna i

7/11. 93.

kyrk. Apollinare Nuovo i Ravenna minskar icke Flandrius förtjänst, Ty
 hans figurer och de ravennatiska äro med afseende på själslig kärlek och
 ädelhet milda af ett omätligt afstånd. Utefter ^{Vincent de Bibles} kyrkans mittelkepp ser
 man en högtidlig procession af heliga män & kvinnor, s. lik en himmelsk
 vision står sig här mot Korset, där prästaren, omgäfvad af gestalter ur gamla
 och nya testamentet. I stilla klarhet, undanryckta jordelipet, vandra dessa
 högtidligt lugna och likväl själfulla gestalter fram genom den empiriska
 dager, s. guldgrunden, på hv. de teckna sig, symboliserar. Det är ett monu-
 mentalverke af majestätisk verkam. ^{och} Hvad s. utmärker Flandrin, är just
^{fläktfärdig} sanning, enkelhet, värdighet och en icke öfver allt en obesminskad innerlig
 religionitet, hvass tydligt framträdande äkthet gör Flandrin till en europeisk
 stände företeelse i det franska måleriets historia, under åtminstone tre år-
 hundraden. Flandrius själfförträtt ligger ^{huru} i afbildn. på bordet.

Da jag om samtalen Mutters kyliga omdöme om denne höge konstnär, borde
 jag, om jag hade tid därtill, närmare äfven andra från den motsatta sidan. Jag
 instämmer nu till att påminna om några ord af Estlander, i hvilka många
 yngre konsthistorici instämma. "Flandrin," säger han, "är af alla ^{den} ~~den~~ ^{den}
 århundradets målare den ende, hvass hela verksamhet står för min själ-
 blick utan fel eller svaghet." "Huru synes mig förena den rafaeliska konstens
 uttrycksgräns med Beato Angelicos orkuld & rehet." Estlander feeltar, att
 hans beundran för Flandrin kanske leder hans omdöme utöfver sanningens
 ränmärken. "Det lärer dock," tillägger han, "min uppfattning till vid, att
 när Flandr. 1864 nedlade sin pensel & gick att öga mot öga skåda de him-
 meliska ting, hvilka bilder han i detta lifvet sicut framställa, kritiker alla
 stämmor tillerkände honom ett högt & fullständigt mästerskap. Att ett sådant
 bifall kunde afvinnas en tid, hvass konstlyste mer & mer lockats in bland
 jordlipets glädliga färgrika företeelser, & hvass konstnime tyvärr låter
 tillfredsställa sig af ett frivolt skenbildande, är dock ett glädjande bevis
 på det idealas outrotlighet hos människoskuden."

N: 374. Jag kommer nu till en målare af snart sagt alldeles mot-
 satta art, Paul Delaroche, ^{som liksom} och lika mycket en motsats till den af mig
 förut skildrade Eugène Delacroix. ^{Eugène Delacroix målade, sparsparat.} Delaroche var i sitt enskilda lif en frö-
^{Paul Delaroche målade med lugn och klok} käfflig man, värd aktning i tillgifvenhet beräkning. Delacroix gjorde
 de noggrannaste förstudier, men sedan de voro undanförda, ville han icke
 veta af modellen. "Den dumma modellen gör mig dum" plägade han

7/11. 93.

såga. Modellen förlamade hans fantasi, ^{vilke} han målade ingenting annat än hvad han såg inom sig, hvad han i en inre syn formade & fängslagt. Delaroché där-
emot beqvämde modellen ständigt af det skäl, att han hade en vray och Fantasi.
Delacroix var skalden, Delaroché prosan. Delacroix' färggifning var
ny, original, lidelsefull. Delaroché eftersträpade ett angenämt sänkt asfalt-
måleri. ^{större} ^{taflor} Delacroix målade af Delacroix, s. kom utaför hans atelier, väckte
en orkan af fanalisk fivbitning & hänförd beundran. Delarochés taflor åter
~~me~~ framkallade ^{inre} smekande vettanvänder. Delacroix fick väl en tafla
sald. Delaroché öfverköpades med beställningar. ^{större} större skald gif-
mer en filosof inom sig. Så äfven Delacroix, s. i de enskilda historiska till-
dragelserna ^{spårade} deras betydelse för människosläktet. Delaroché åter,
som ^{hade} gjort historiemåleriet till sitt fack, såg i historien endast en serie
anekdoter, bland hvilka han till behandling helt upptog sådana af
nervspännande intresse, hvarvid han lade sin på att framställa icke själpa
det ^{utan} ^{öfverlätt} vauliga, blodiga och förskräckande hufvudmomentet. Fördanskall be-
höpa hans taflor en skrifven kommentar för att förstås. Så är förhållandet
med denna målning, s. föreställer Cromwells, betraktande sin kalskagge,
fiende kon. Karl Stuarts lik. Så också med taflan, 2. föreställer k. Edwards
söner, hv. jag snart vidar

N: 373. På bordet ligger en af Delarochés mest omtalade mål-
ningar: Napoleon I i Fontainebleau, framstillaude världserifven,
krossad af lyckan, s. han trodde han bundit vid sin triumfagn. Delaroché
målade Napoleon gärna, kanske icke mest därför, att de med hvarandra
hade en ^{utan} ^{större} ^{öfverlätt} slående likhet, att man kan mistaga sig på deras porträtter.
Ett drag, s. för öfrigt har sin förklaring i Delarochés natur, var den ytterliga
omsorg, hvarmed han målade kostymer & accessoarer. Han nedlade lika mycken
omsorg på Napoleons Riflar s. på hans hufvud. Delacroix kunde måla lika
^{kostymhistoriskt} ~~mycket~~ ^{historiskt}, men då man ser hans taflor, har man icke en tanke för
kostymen, utan ^{fallnast} fallnast för den med intensiv dramatisk kraft målade
handlingen. Trots allt detta var Delaroché i 2 till 4 årtionden den mest
uppburna historiemålaren i Europa & öfverköpades med officiella heder-
betygelser. Han var det ännu, då hans lefnadsmod krossades genom hans hustrus
död år 1845. Han var en af Frankrikes ^{värdigaste} ^{en ideal utmaningar} skönaste kvinnor, och var på samma
gång en god och trofast maka. Delaroché målade däreför endast religiösa
motiver, och på detta område skördade han de lagrar, s. längst skola hålla

7/11. 93.

sig friska. En af hans rita är den oriltkorligt tilltalande "Könslig
 martyr." I Tiberis flyter liket af en ung flicka med bjudna händer. Öfver
 hennes kypad och återspegladt i vattnet lyser martyrens gloria, s. genom-
 tränger den öfver vattnet bredde aftonskymningen ö väglöder två män, s.
 längs stranden spana efter hennes lik. I ett afscende liknade Delaroches,
 Delacroix: i sinuclagets renhet ö höghet, i karakterens adel. Som lärare
 var han utmärkt, och flere af den nyare franska konstens stormän, såsom
 Gerome, Daubigny, Jean Franc. Millet ö Jean Paul Laurens, ha utgått
 från hans atelier. Det är Delaroches lärareverkrenhet ö Delacroix' exempel,
 som grundlagt det moderna storhilsmåleriets i Frankrike.

Buchkatalog 129. Ingres. Homerus

" " Scheffer. Julius.

" 130 Delaroches porträt.

" 152 Flandria. Botgiverthema ? eloktorama (Vincent de Paul-prozession)

7/11. 93.

